

The background features a photograph of classical Greek columns, likely from a temple or public building, set against a warm, golden sky with soft clouds. A large, diagonal blue overlay covers the right side of the image, and a smaller orange triangle is visible in the bottom-left corner. The text is centered over the blue area.

Філософія Стародавньої Греції

ПЛАН

- 1 Загальна характеристика античної філософії
- 2 Відмінні риси античної філософії
- 3 Основні періоди розвитку античної філософії
- 4 Мілетська школа
- 5 Філософія піфагорійців
- 6 Філософія елеатів
- 7 Коротка характеристика класичної античної філософії
- 8 Філософія Сократа
- 9 Загальна характеристика філософії Платона
- 1 Загальна характеристика філософії Арістотеля

Причини виникнення філософії в Стародавній Греції

Виникнення античної філософії в Стародавній Греції на рубежі VII-VI ст. до н.е. є частиною соціально-духовного руху, який характеризувався як «рух від міфу до логосу».

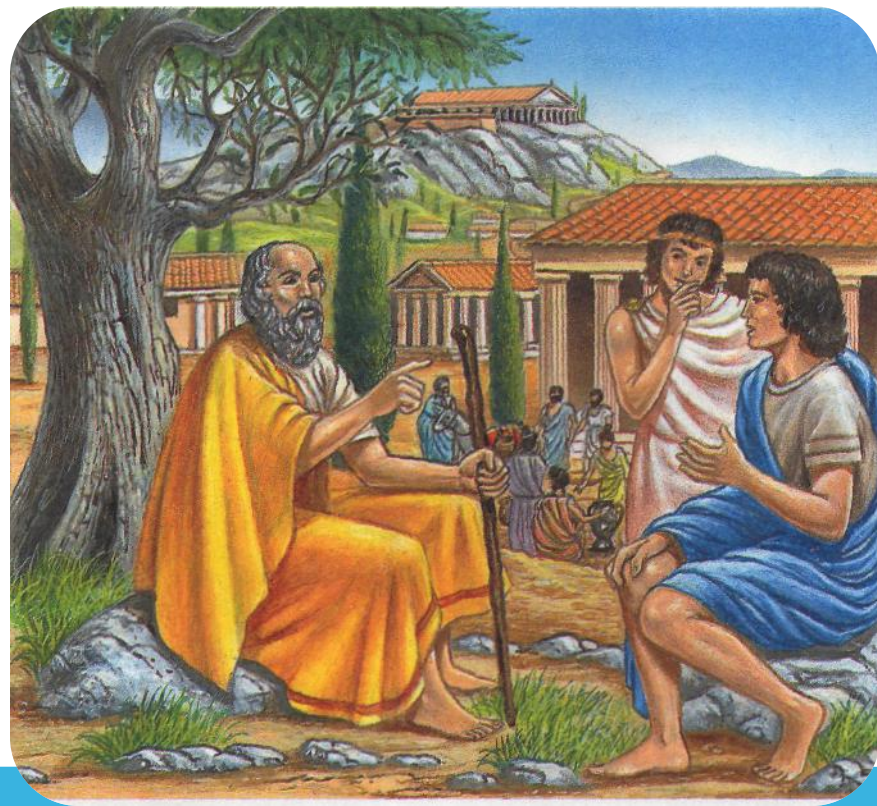

ЗАРОДЖЕННЯ АНТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ

Прагнення пізнати найвищу мудрість світобудови і місця людини в ній завжди було притаманне тим небагатьом, хто в добу ранньої античності досяг найбільшого визнання своїх сучасників у спробі пояснити світ.

**Давні греки були переконані,
що біля витоків усього
сущого стоять боги. Але в
міру накопичення знань
грецькі вчені почали шукати
інших пояснень сутності
світу. Їх називали
філософами, що в перекладі з
грецької означає «любителі
мудрості».**

ПЕРІОДИЗАЦІЯ

Рання грецька філософія (до V ст. до н. е.)

Класична антична філософія (V-IV ст. до н. е.)

Філософія еллінізму

Ранній період еллінізму (кін. IV-I ст. до н. е.)

Пізній період еллінізму (кін. I ст. до н. е.-VI ст.)

Рання грецька філософія

Перші матеріалістичні вчення на межі VII-VI століть до н. е. виникли в Мілеті.

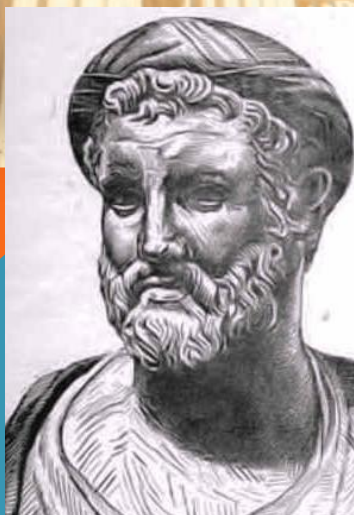
Фалес

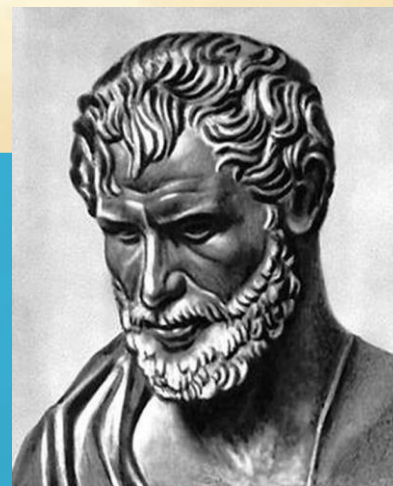
Анаксимандр

Анаксимен

Піфагор

Геракліт

МІЛЕТСЬКА ШКОЛА

ПРОБЛЕМА ЄДИНОЇ ПЕРШООСНОВИ

Першою філософською школою, у якій об'єдналися грецькі мислителі, була *мілетська*, що отримала назву від назви міста Мілет — грецької колонії на узбережжі Малої Азії, її засновником став один із семи мудреців — Фалес. Його учнями й послідовниками були Анаксімандр та Анаксімен, деякий час у Фалеса навчався і Піфагор

Розмірковуюючи про будову Всесвіту, мислителі з Мілета трактували, що людей оточують різні речі, причому різноманіття їх без-межне. Жодна з них не подібна на будь-якій іншій: рослина — це не камінь, тварина — не рослина, океан — не планета, повітря — не вогонь і так далі до нескінченності.

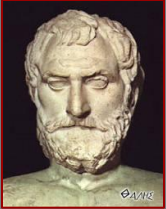
Однак, незважаючи на це, різноманіття речей, людина називає все суще навколишнім світом, або світом буття, або Всесвітом.

**Мілетські мудреці визначили закономірність
Усесвіту й намагалися знайти основу
нескінченного світового різноманіття.**

**Вони прагнули визначити основний принцип
світу, що все упорядковує й пояснює, і
назвали його *першоосновою* (грец. *архе*).**

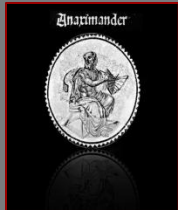
Філософ

Першооснова

Фалес

Вода

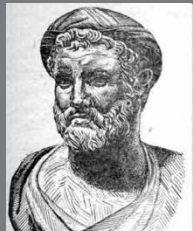
Анаксимандр

Апейрон
*(безкінечне,
божественне)*

Анаксимен

Повітря

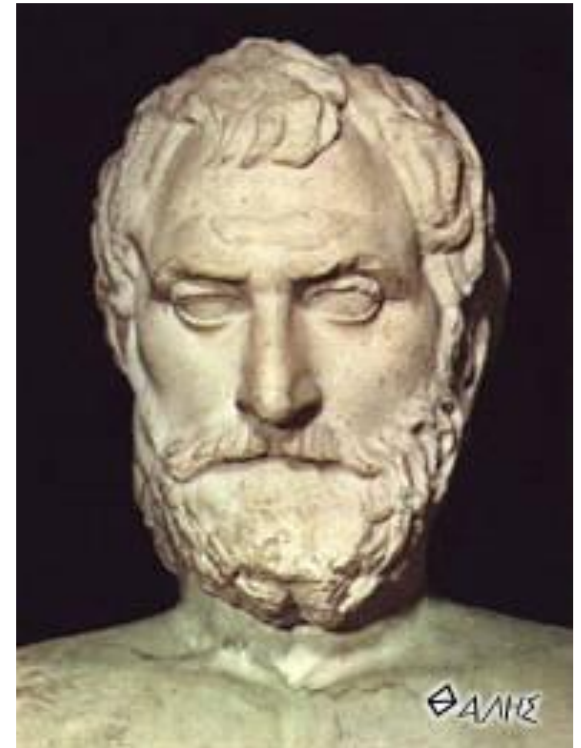

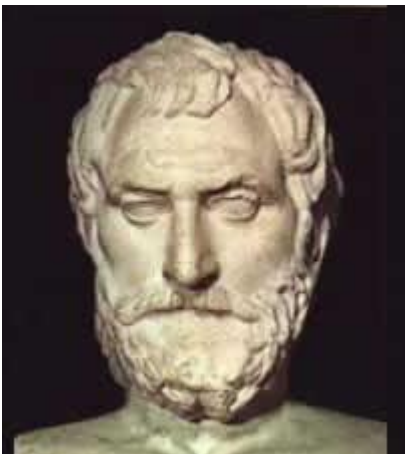
Піфагор

Число

1,2,3,4,5.....

**Фалес (640/625-
547/545 рр. до н. е.),
«у мудрості
старший над усіма»,
як було написано на
його — могилі,
уважається
родоначальником
європейської
філософії і науки.**

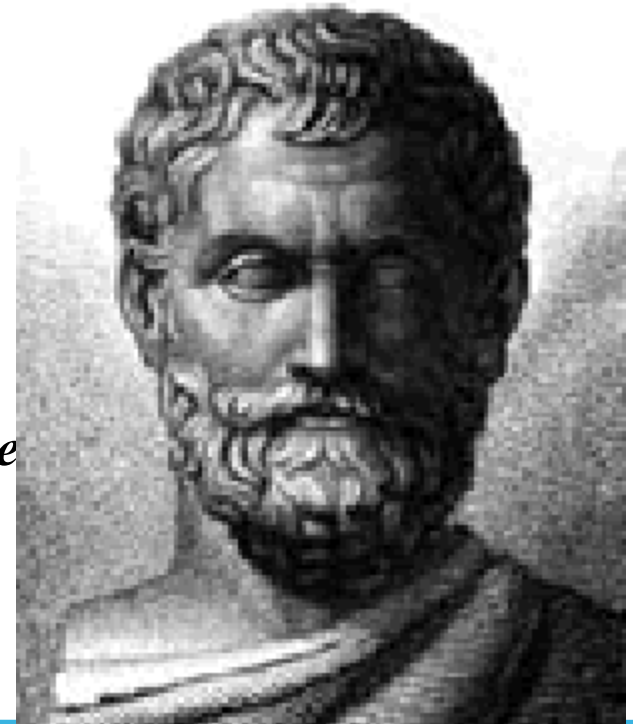
Фалес

*Не збагачуйся нечесним шляхом;
Які послуги робиш батькам, такі і сам матимеш
в старості від дітей;
Що важко? – пізнати самого себе;
Що легко? – наставляти інших;
Що приємно? – досягнення того, чого бажаєш;
Що шкідливо? – нестриманість;
Що стомливо? – неробство;
Що нестерпно? – невихованість;
Учи і вчись кращому;
Дотримуйся міри;
Не довіряй всім підряд;
Знаходячись при владі, управляй самим собою;*

Анаксимандр (бл. 610-540 рр. до н. е.) вирішив не називати першооснову світу ім'ям якої-небудь стихії (води, повітря, вогню чи землі)

Вважав єдиною властивістю первинної світової речовини, яка все створює, її нескінченність, що не може бути зведеною до конкретної стихії.

Апейрон — безкінечне, божественне, творчо-рушійне начало: воно не доступне для чуттєвого сприйняття, але осягається розумом.

Анаксимандр

Вважав першоосновою творіння повітря: усі речі походять із нього шляхом згущування або розрідження.

Найбільш розріджене повітря — це вогонь, густіше — атмосфера, ще густіше — вода, далі — земля і нарешті — каміння.

Анаксімен

Піфагор Самоський (бл. 580 — бл. 500 рр. до н. е.) жив на острові Самос.

Його ім'я в перекладі з давньогрецької означає «переконуючий мовою».

Учень Фалеса й Анаксимандра, він майже все життя присвятив самопізнанню та розкриттю своїх багатогранних талантів.

Піфагор набув визнання як «великий посвячений» та перший, хто назвався філософом, першим промовив слово «космос», став творцем піфагорійського союзу, який об'єднував майже 2 тисячі учнів.

Піфагор

Як і мілетці, Піфагор уважав, що нас оточують різні предмети, але це різноманіття має єдину світову основу. У чому ж вона?

«Все е число», — стверджував він. Число є тим, що завжди й незмінно присутнє в різних речах, їх сполучна нитка, основа, яка їх об'єднує, тому його можна назвати першоосновою світу.

Проте число — нематеріальна сутність, воно ідеальне, і в цьому принципова відмінність піфагорійського світосприйняття від мілетського.

Нині, коли в усі сфери людської діяльності проникають цифрові технології, твердження Піфагора вже не видається відірваним від реальності .

ГЕРАКЛІТ

ПРОБЛЕМА МІНЛИВОСТІ

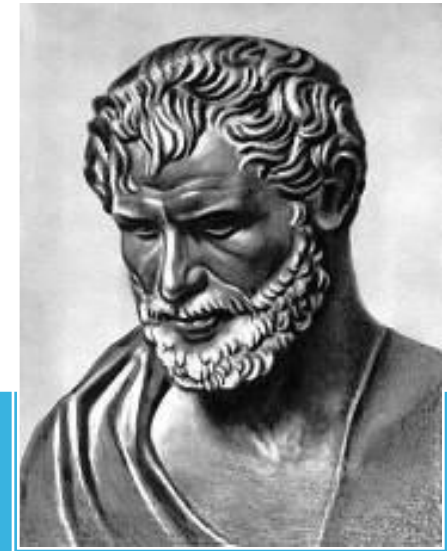
ГЕРАКЛІТ

ПРОБЛЕМА МІНЛИВОСТІ

Як з одиничного виникає багатоманітність,
а з незмінного - мінливе?

Геракліт

Світ як вічне становлення

Геракліт
(бл. 540 - 480)

*Основною формулою вчення
Геракліта були знамениті вислови:
«Все тече, і ніщо не стає»,
«В одну і ту ж річку не можна ввійти двічі»,
«У світі немає нічого нерухомого».*

*Вони засвідчують його натурфілософію,
згідно з якою все у світі вічно
рухається і змінюється,
ніщо не перебуває в незмінному стані.
А якщо ми що-небудь і бачимо незмінним,
то тільки тому, що не помічаємо змін,
які відбулися.*

ГЕРАКЛІТ – СВІТ ЯК ВІЧНЕ СТАНОВЛЕННЯ (ГЕНЕЗИС)

Відповідно до поглядів Геракліта, перехід явищ з одного стану до іншого відбувається через боротьбу протилежностей, яку він назвав загальним логосом, тобто єдиним законом для всього існуючого.

Світ ніким не створений, він був, є і вічно буде живим вогнем, закономірно спалахує та згасає.

Вогонь у Геракліта є образом вічного руху, він переходить у протилежні стихії та стає речовинним носієм змін.

**Геракліт говорив, що всі речі складаються з протилежностей:
мокре і сухе, тепле і холодне, темне і світле, день і ніч, розквіт і занепад тощо.**

Протилежності борються одна з одною: наприклад, день — це подолання ночі, весна — перемога над зимою, радість — заперечення смутку. Боротьба протилежних початків і є джерелом вічного руху та зміни.

Якби протилежностей не було, то нічого не змінювалося б, оскільки будь-якій речі не було б на що змінюватися.

Проте протилежності не тільки борються між собою, але ще й утворюють єдність.

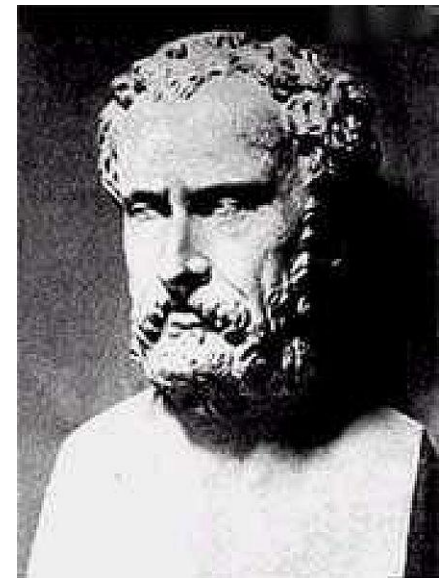
ЕЛЕЙСЬКА ШКОЛА

ЗАСНОВАНА В МІСТІ ЕЛЕЇ (ГРЕЦЬКА КОЛОНІЯ В ПІВДЕННІЙ ІТАЛІЇ) МАНДРІВНИМ ФІЛОСОФОМ **КСЕНОФАНОМ КОЛОФОНСЬКИМ** (БЛ. 570 — БЛ. 470 РР. ДО Н. Е.) ЕЛЕЙСЬКА ШКОЛА ФІЛОСОФІВ ВИРІЗНЯЛАСЯ КРИТИКОЮ НАРОДНОЇ ГРЕЦЬКОЇ РЕЛІГІЇ ТА МІФОЛОГІЇ.

Олімпійським антропоморфним богам він протиставив своє розуміння божества.

Бог — це вищий і незбагнений початок. По-перше, він один; по-друге — він безформний, адже приписати йому будь-яку відому нам форму (людини, тварини, рослини, природної стихії) неможливо; по-третє, він невідомий і невимовний, тобто ніхто не може сказати, що він робить і як поводитьься.

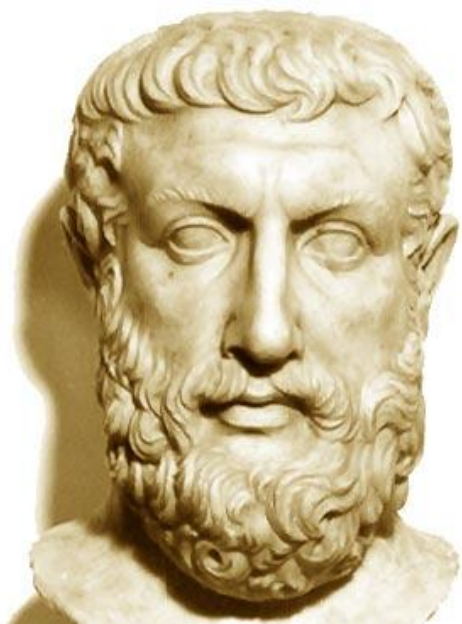

Якби бики, коні та леви мали руки і могли б ними малювати твори мистецтва, подібно до людей, то коні зображували б богів схожими на коней, бики -- схожими на биків, і надавали б їм тіла такого вигляду, яким є тілесний образ у них самих.

Таке божество Ксенофан назвав «Єдиним» і стверджував, що весь світ походить від нього і в нього обертається.

Єдине — це і є весь Всесвіт. Переконання Ксенофана пантеїстичне: світ і божество — це один і той самий початок: вічне, безмежне і постійне.

З подібними поглядами ми вже ознайомилися, вивчаючи давньоіндійську філософію.

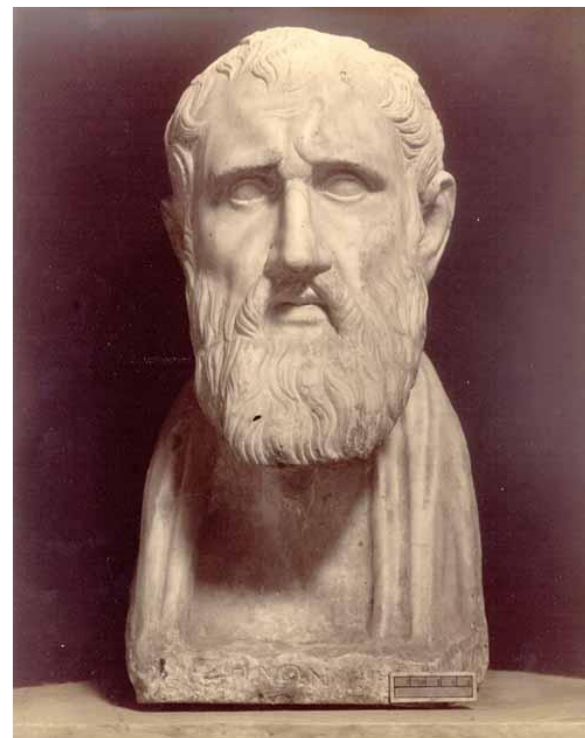
Учення Ксенофана Колофонського продовжив другий представник елейської школи — філософ Парменід Елейський (бл. 540-480 рр. до н. е.). Він замінив поняття «Єдине», під яким розумілося все суще, на поняття «буття». Воно походить від дієслова «бути», яке в особовій формі звучить як «Є».

Відповідно до вчення Парменіда, буття вічне, неподільне, нерухоме і незмінне. Таку картину буття малює розум. Відчуття ж (зір, дотик тощо) малюють абсолютно іншу картину: усе є не вічним (тобто виникає і знищується), подільним (складається з частин), а також усе рухається і змінюється.

Яка ж із двох картин є істинною: та, яку малюють недосконалі й грубі відчуття, якими наділені всі живі істоти, або та, яку малює, поза сумнівом, тонший і досконаліший, порівняно з відчуттями, людський розум? Картина, яку створює розум, уважав Парменід, є правильною. Відчуття ж вводять в оману.

**Поміркувати над рухом
спробував послідовник
Парменіда, Зенон
Елейський (490-430 рр. до
н. е.).**

**Йому належить ідея апорій
(грец. *aporia* —
нерозв'язні суперечності,
розумова безвихідь,
парадокси), якими він
прагнув довести, що рух
немислимий, а тому
неможливий.**

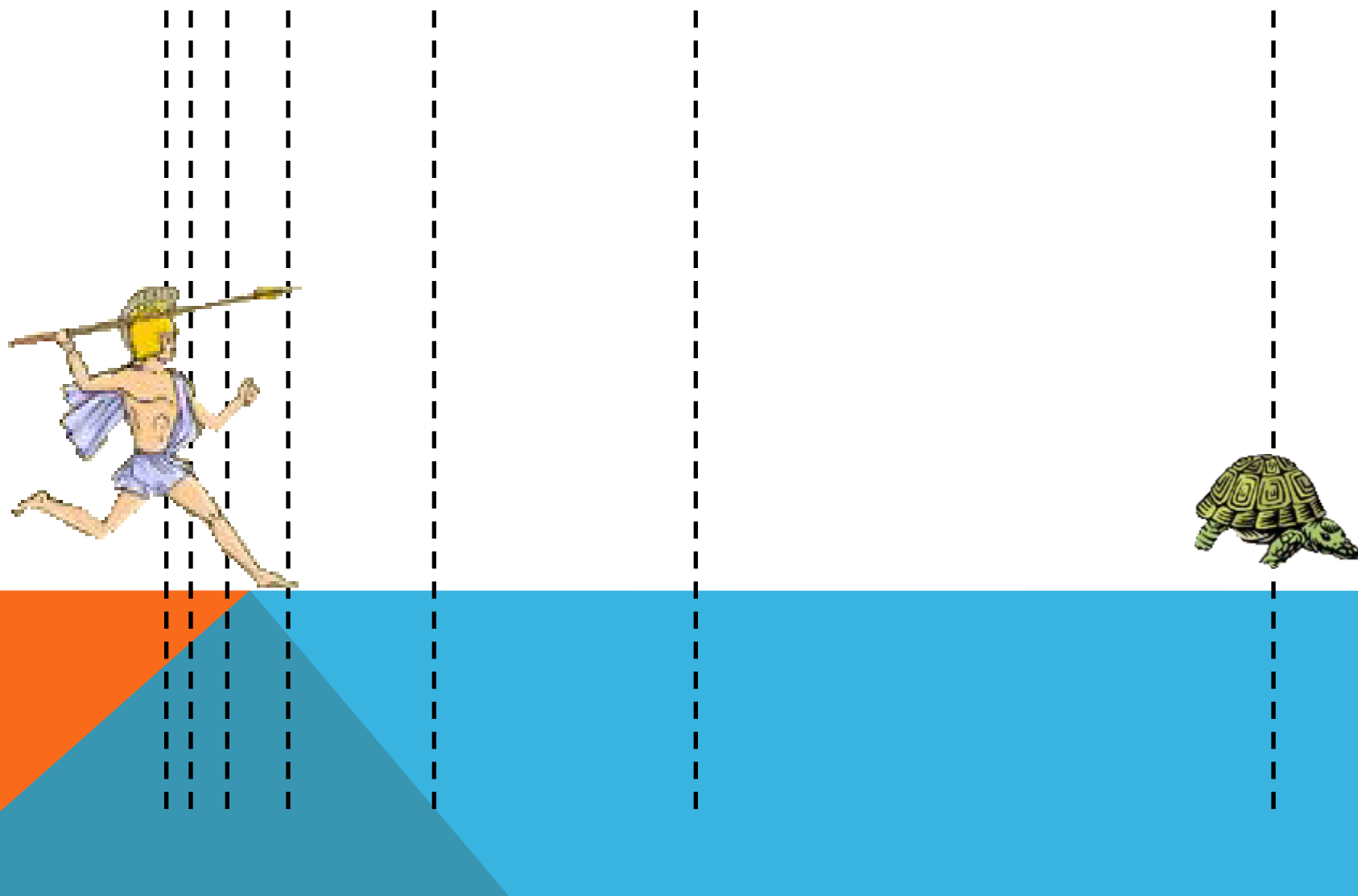

Перша апорія називається «Дихотомія» (ділення навпіл).

Припустимо, що тілу треба переміститися з точки *A* в точку *B*. Перед тим як воно пройде свій шлях, йому спочатку треба пройти половину цього шляху, а ще раніше — чверть його, а ще раніше — $1/8$, а перед тим — $1/16$, а ще раніше — $1/32$ і так далі, як завгодно довго. Виходить, що тілу треба пройти нескінченну кількість відрізків. А чи можна пройти нескінченність? Ні. Отже, тіло ніколи не зможе пройти з точки *A* в точку *B*.

ПАРАДОКСИ ЗЕНОНА

АПОРИЯ «ДИХОТОМИЯ»

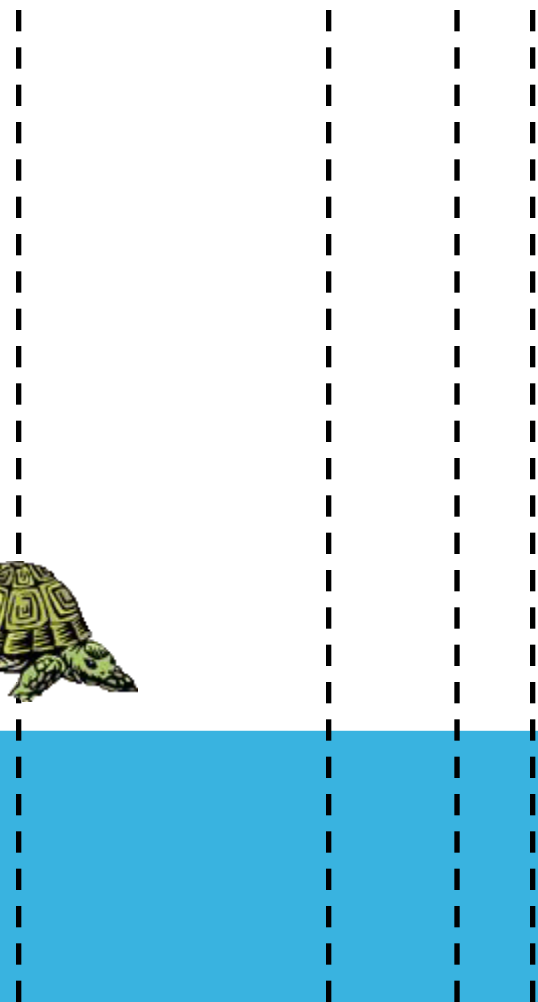

Друга апорія називається «Ахіллес і черепаха»-. Ахіллес іде на певній відстані за черепахою, причому в 10 разів швидше за неї, але ніколи її не наздожене. Зрозуміло, що візуально (коли споглядати зором) він її наздожене і пережене. Проте наше завдання не уявляти собі рух за допомогою відчуттів, а спробувати уявити його або проаналізувати за допомогою розуму.

Коли Ахіллес пройде відстань, що розділяє його і черепаху, вона за цей самий час пройде попереду нього $1/10$ цієї відстані (адже черепаха йде в 10 разів повільніше) і буде на $1/10$ шляху попереду нього; коли Ахіллес пройде $1/10$, черепаха за цей самий час пройде $1/100$ і буде на $1/100$ попереду нього; коли він пройде $1/100$ відстані, вона пройде $1/1000$ — і так до безкінечності.

ПАРАДОКСИ ЗЕНОНА

АПОРІЯ «АХІЛЕС І ЧЕРЕПАХА»

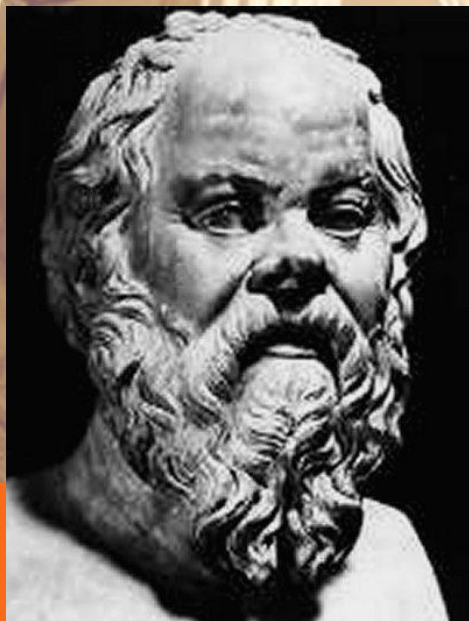
«Те, що ми бачимо речі рухомими, — говорить Зенон, — зовсім не означає, що рух дійсно існує». Наприклад, ми бачимо, що Сонце рухається над нами зі сходу на захід, насправді ж воно нерухоме. Припустимо, що й інші речі, які ми бачимо рухомими, насправді нерухомі, тільки ми цього не бачимо, не відчуваємо і тому не розуміємо.

У ЧОМУ ПОЛЯГАЮТЬ ОСНОВНІ ВІДМІННОСТІ ЕЛЕЙСЬКОГО І ГЕРАКЛІТІВСЬКОГО УЧЕНЬ?

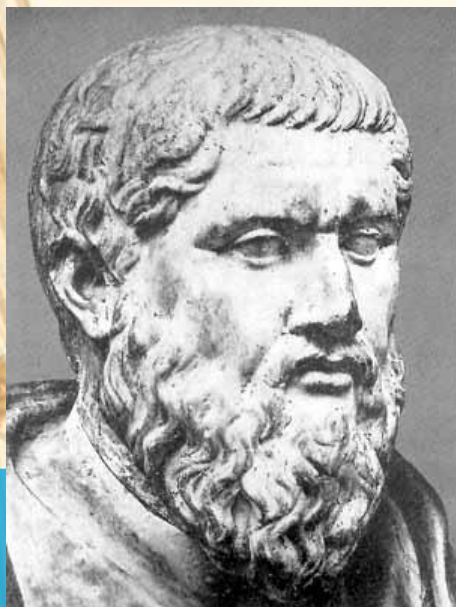
Геракліт	Елейці
<ul style="list-style-type: none">• все у світі вічно рухається і змінюється• перехід явищ з одного стану до іншого відбувається через боротьбу протилежностей• відчуттєве пізнання може відбуватися тільки в єдності з мисленням	<ul style="list-style-type: none">• буття означає все, що існує; якщо щось є тепер, то воно існувало і в минулому• буття є, небуття немає• правильну картину буття малює розум, відчуття ж уводять в оману• світ незмінний, неподільний і нерухомий, він є вічною сталістю й абсолютною стійкістю

Представники класичної античної філософії

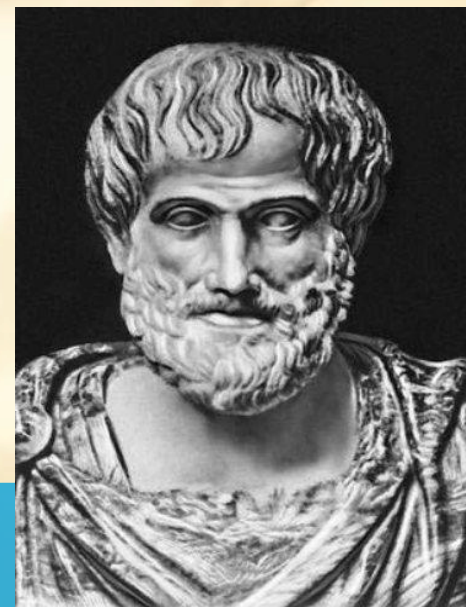
Завдяки трьом найвидатнішим представникам грецької філософії - Сократу, Платону і Аристотелю - Афіни приблизно на 1000 років стали центром грецької філософії.

Сократ

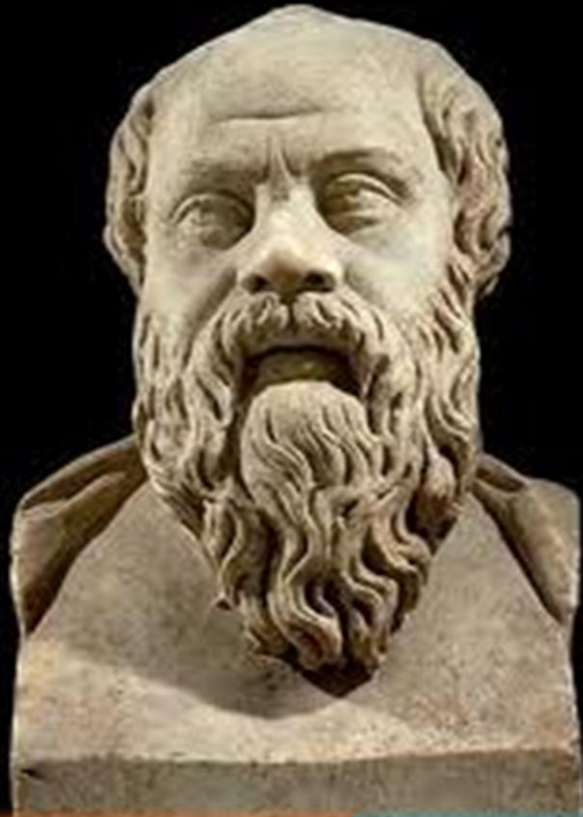
Платон

Аристотель

**Сократ (грец. *Σωκράτης*, 469 до н. е.,
Афіни — 399 до н. е.) —
давньогрецький філософ, не залишив
жодного письмового джерела після себе.**

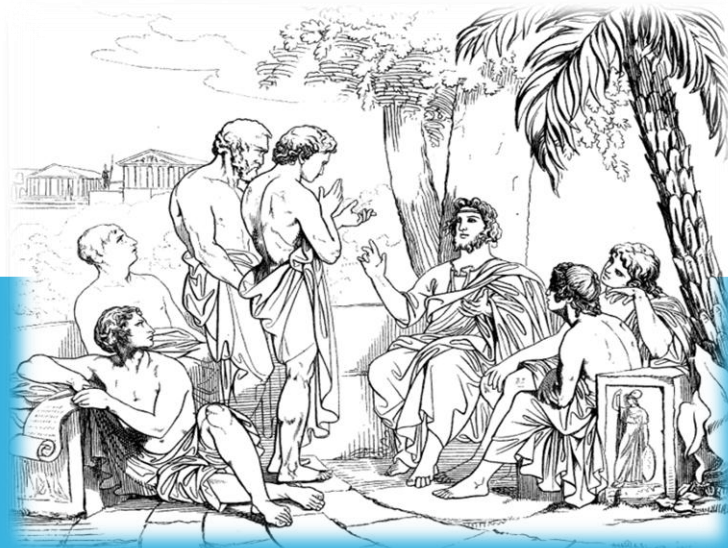
**На його думку філософія покликана
удосконалювати людину, добрі вчинки
зумовлені знаннями. Він вважав, що
потрібно вміти правильно мислити і
робити логічні висновки. За доносом
Сократа звинуватили в тому, що він
деморалізує юнацтво, віддаючи
перевагу новим, а не загальноновизнаним
богам, і засудили до смерті. Сократ
помер, випивши отруту цикуту.**

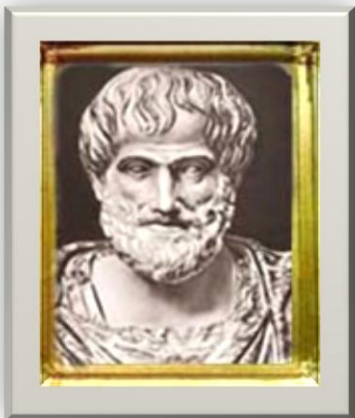

Платон (грец. *Πλάτων*; 427 до н. е. — 347 або 348 до н. е.) — давньогрецький мислитель, поряд з Піфагором, Парменідом і Сократом основоположник європейської філософії; глава філософської школи.

Платон порівнював наш світ із печерою, на стінах якої миготять тіні — відображення досконалих образів (ідей), існуючих в ідеальному, вищому світі, наповненому світлом. Щоб пізнати світ ідей, потрібно тренувати розум. У 388 р. до н. е. Платон заснував в Афінах Академію.

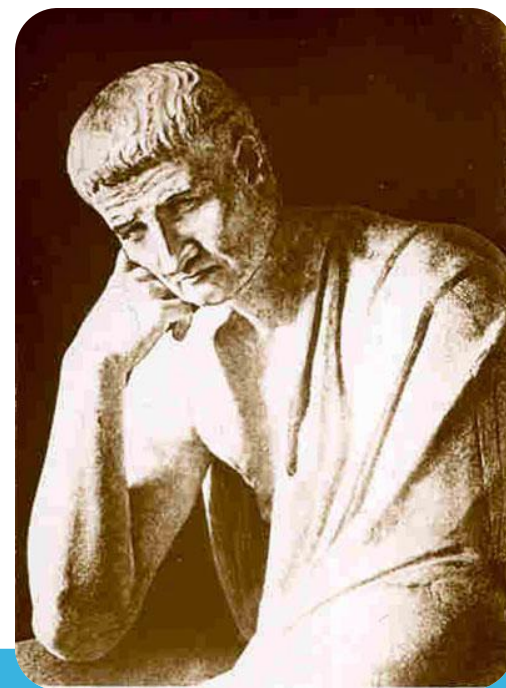

Арістотель

**Учень Платона, Арістотель (384-322 до н.е.)
переосмислив погляди вчителя і створив власне
вчення («Платон мій друг, та істина дорожча»). Він
заснував свою філософську школу — Лікей.**

**Арістотель був вихователем Александра
Македонського.**

Філософія еллінізму

Найвідомішими школами елліністичної філософії стародавньої Греції були:

- Епікуреїзм (Епікур);
- Скептицизм (Емпірика);
- Стоїцизм (Панецій);
- Неоплатонізм (Плотін).

Висновки

1. Філософія виходить за межі міфу
2. Філософія в античності - пошук підстав всього існуючого (всі - є одне)
3. Виникає теоретична установка - споглядання в розумі істинного буття, відділення істинного буття від тимчасових, мінливих, хаотичних елементів
4. Філософія в античності з'єднує в собі споглядання (теорія) і спосіб життя (практика)